

Utviklingen i alderspensjon per 31. desember 2017

Notatet er skrevet av Bjørn Halse, bjorn.halse@nav.no, 16.02.2018.

Sammendrag

I løpet av 2017 har antall alderspensjonister passert 900 000. Ved utgangen av desember 2017 var det 916 700 personer som mottok alderspensjon. Det er ventet at antall alderspensjonister vil vokse også i årene framover. NAVs siste prognose indikerer at antallet vil passere 1 million i løpet av 2021.

63 000 personer ble registrert som nye alderspensjonister i 2017. Det er noe lavere i 2016, hvor antallet nye alderspensjonister var 64 800. Gjennomsnittlig alder for uttak av alderspensjon var 65 år i 2017. For kvinner var gjennomsnittlig uttaksalder 66 år og for menn 65 år.

Alderspensjonister fikk i snitt utbetalt 232 578 kroner i årlig alderspensjon fra folketrygden i 2017. Det er omtrent på samme nivå som i 2016, hvor gjennomsnittlig alderspensjon – omregnet med konsumprisindeksen – var 232 255 kroner. Økningen er på 323 kroner, slik at realverdien må sies å være tilnærmet uendret. Fra 2015 til 2016 sank realverdien av alderspensjon med 1,1 prosent. De siste årenes lave vekst henger sammen med beskjedne lønnsvekst. Samtidig har utviklingen i prisveksten vært relativt høy.

De siste 10 årene har realverdien av gjennomsnittlig alderspensjon økt med 22 prosent.¹ Dette er beløp før skatt. Utviklingen er justert med prisstigningen (KPI).

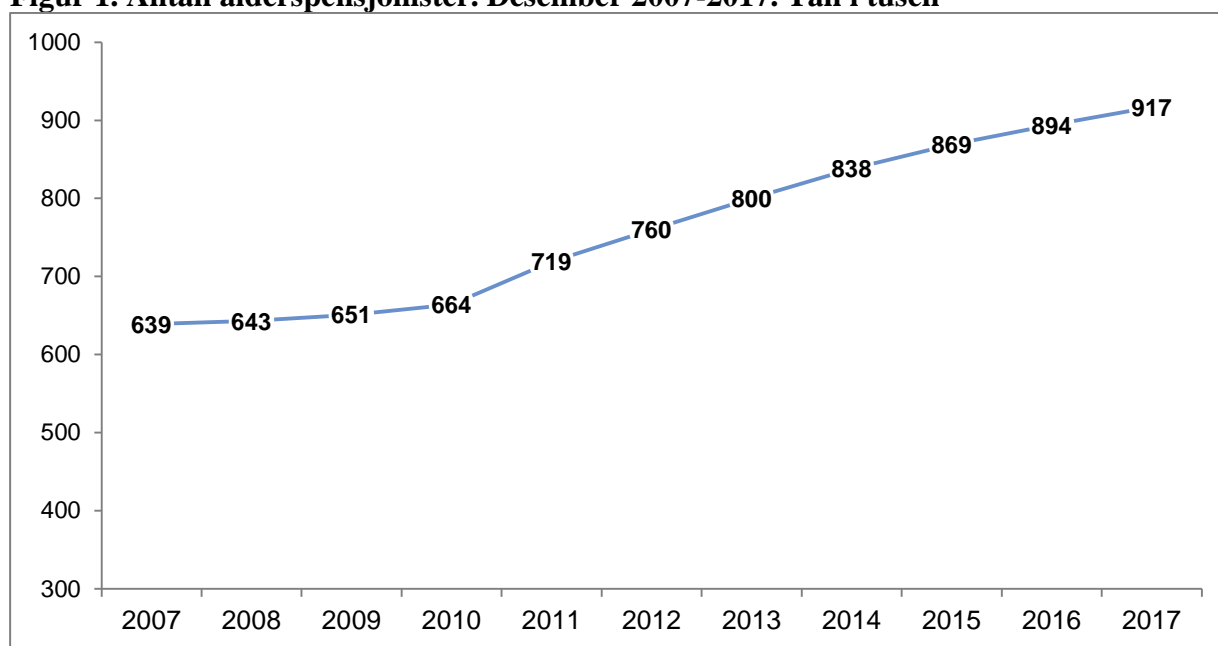
¹ Det har vært gjort noen endringer i skattereglene for alderspensjonister i denne perioden. Det har også betydning for total økonomi.

Antall alderspensjonister er nå 916 700

Ved utgangen av desember 2017 var det 916 700 personer som mottok alderspensjon. Det er om lag 22 500 flere pensjonister enn per 31. desember 2016. Økningen fra desember 2016 til desember 2017 er på 2,5 prosent.

I løpet av de siste årene har Norge hatt en betydelig økning i antall pensjonister. I desember 2007 var antall pensjonister 639 300. Siden da har antallet steget med 43 prosent (fram til desember 2017). Den store veksten i løpet av disse årene skyldes særlig to forhold: pensjonering i etterkrigskullene og pensjonsreformen. Ett element i pensjonsreformen i 2011 var å senke nedre aldersgrense for uttak av alderspensjon fra 67 til 62 år. Mange personer har siden valgt å benytte seg av denne muligheten. De store fødselskullene etter 2. verdenskrig har etter hvert nådd aktuell alder for pensjonering, og mange kvinner og menn i disse kullene har tatt ut alderspensjon. For eksempel fylte personer født i 1946-kullet 70 år i løpet av 2016, og de fleste i kullet er nå alderspensjonister.

Figur 1. Antall alderspensjonister. Desember 2007-2017. Tall i tusen

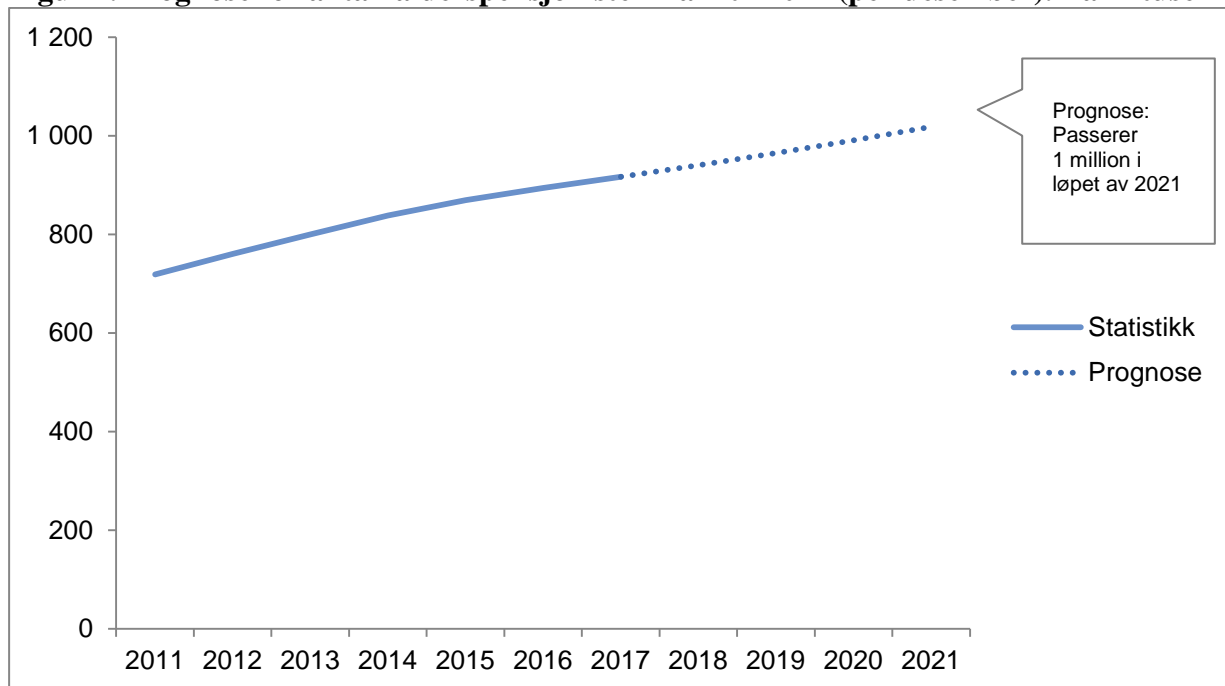

Kilde: NAV

1 million alderspensjonister i 2021

Ifølge NAVs siste prognoser ventes antall alderspensjonister å øke til om lag 940 000 ved utgangen av 2018 og 965 000 i slutten av 2019. Antallet forventes å passere 1 million i løpet av 2021. Anslaget for utgangen av 2021 er 1 018 000 alderspensjonister.

Figur 2. Prognose for antall alderspensjonister fram til 2021 (per desember). Tall i tusen

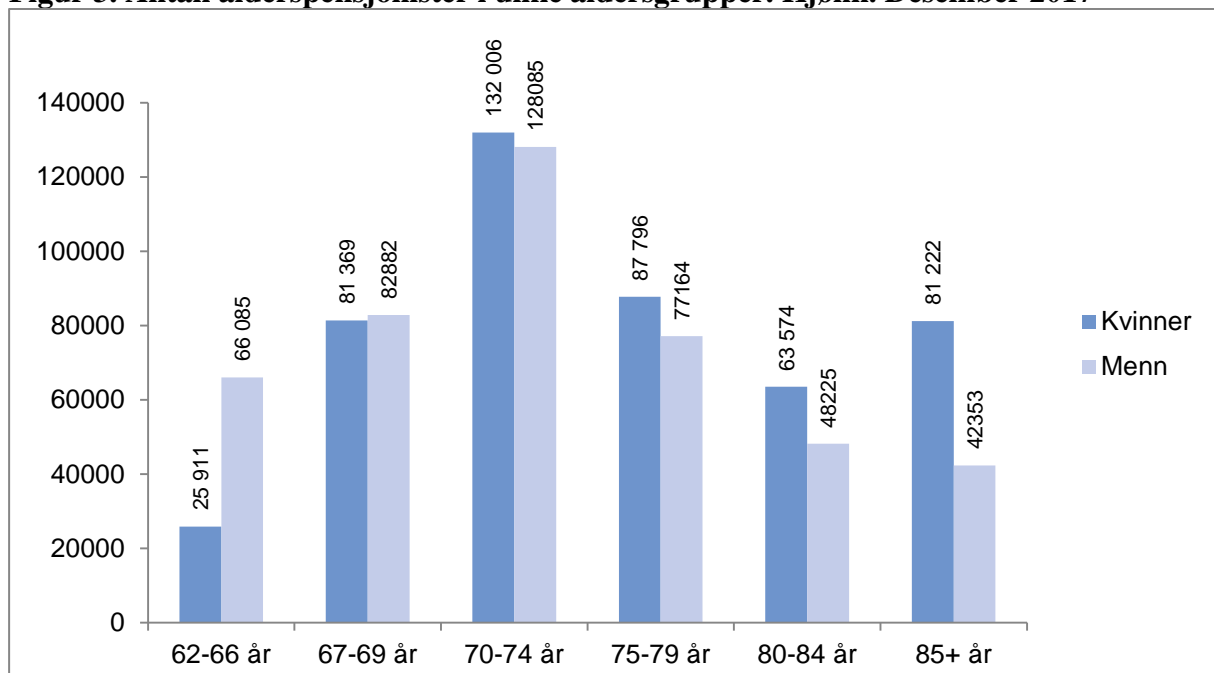
Kilde: NAV

Kvinner i flertall blant pensjonistene

Totalt er det 471 900 kvinner og 444 800 menn som var alderspensjonister per 31. desember 2017. Kvinner utgjør 51 prosent av pensjonistene og menn 49 prosent. Figur 3 viser at det er flest menn i de yngste aldersgruppene, og at kvinneandelen deretter stiger med alderen. At det er flest menn i gruppen 62-66 år henger sammen med at det er flest menn som tar ut pensjon før 67 år. Kvinner lever i gjennomsnitt noe lenger enn menn, og det gjenspeiles i kjønnsfordelingen i de eldste aldersgruppene.

425 100 pensjonister er i alderen 70-79 år. Det utgjør 46 prosent av alle mottakere av alderspensjon. I aldersgruppen som er 80 og eldre, er det 235 400 pensjonister. Det tilsvarer 26 prosent av alle mottakere. 164 300 pensjonister er i alderen 67-69 år, en andel på 18 prosent. Blant 62-66 åringene er det 92 000 personer som mottar alderspensjon. Det utgjør 10 prosent av alderspensjonistene.

Figur 3. Antall alderspensjonister i ulike aldersgrupper. Kjønn. Desember 2017

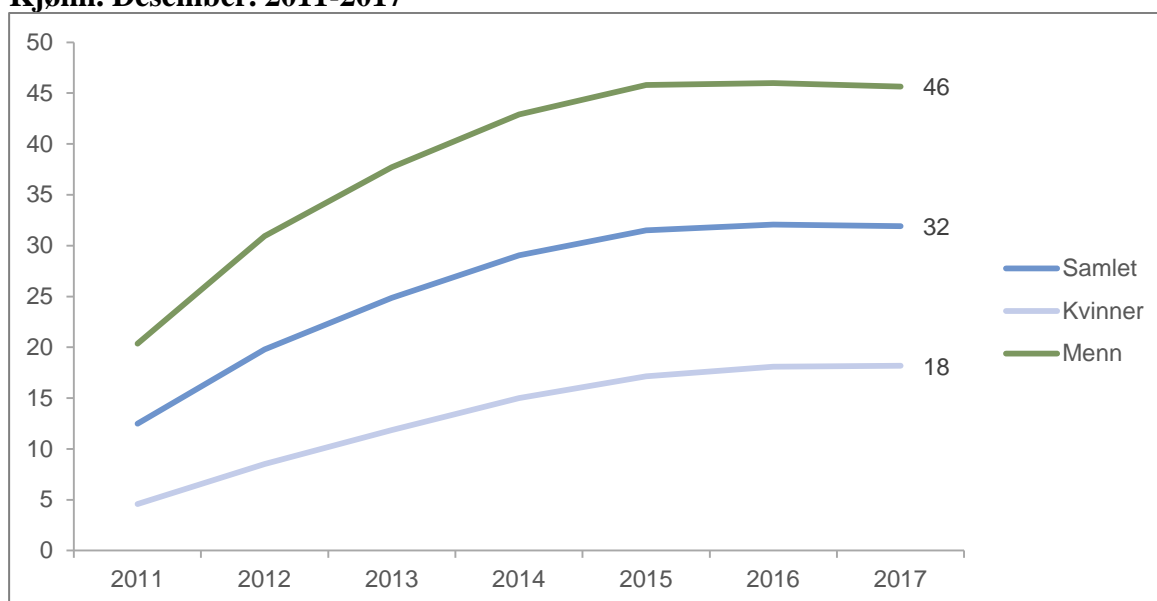
Kilde: NAV

Nesten halvparten av alle menn, 62-66 år, har tatt ut alderspensjon

I desember 2017 var 32 prosent av befolkningen i alderen 62 til 66 år alderspensjonister – se figur 4. 46 prosent av mennene og 18 prosent av kvinnene i denne aldergruppen har tatt ut alderspensjon. Siden 2011 har det vært mulig å ta ut alderspensjon fra 62 år og å kombinere jobb og uttak av alderspensjon. Figur 4 viser at det har vært en økende andel som har valgt å ta ut pensjon før 67 år, men at veksten har flatet ut de siste årene.

Viktige årsaker til forskjellene man ser mellom kjønnene, er at kvinner i mindre grad enn menn oppfyller vilkåret for å ta ut tidlig alderspensjon, og at flere kvinner allerede mottar full uføretrygd eller andre pensjoner. Samtidig er det lavere uttakstilbøyelighet blant kvinner også blant dem som har mulighet til å ta ut alderspensjonen før 67 år. Muligens skyldes dette at kvinner har lengre forventet levealder enn menn, og derfor i større grad ser seg tjent med å utsette uttaket av alderspensjon.

Figur 4. Alderspensionister 62-66 år som andel av befolkningen i samme aldersgruppe. Kjønn. Desember. 2011-2017

Kilde: NAV

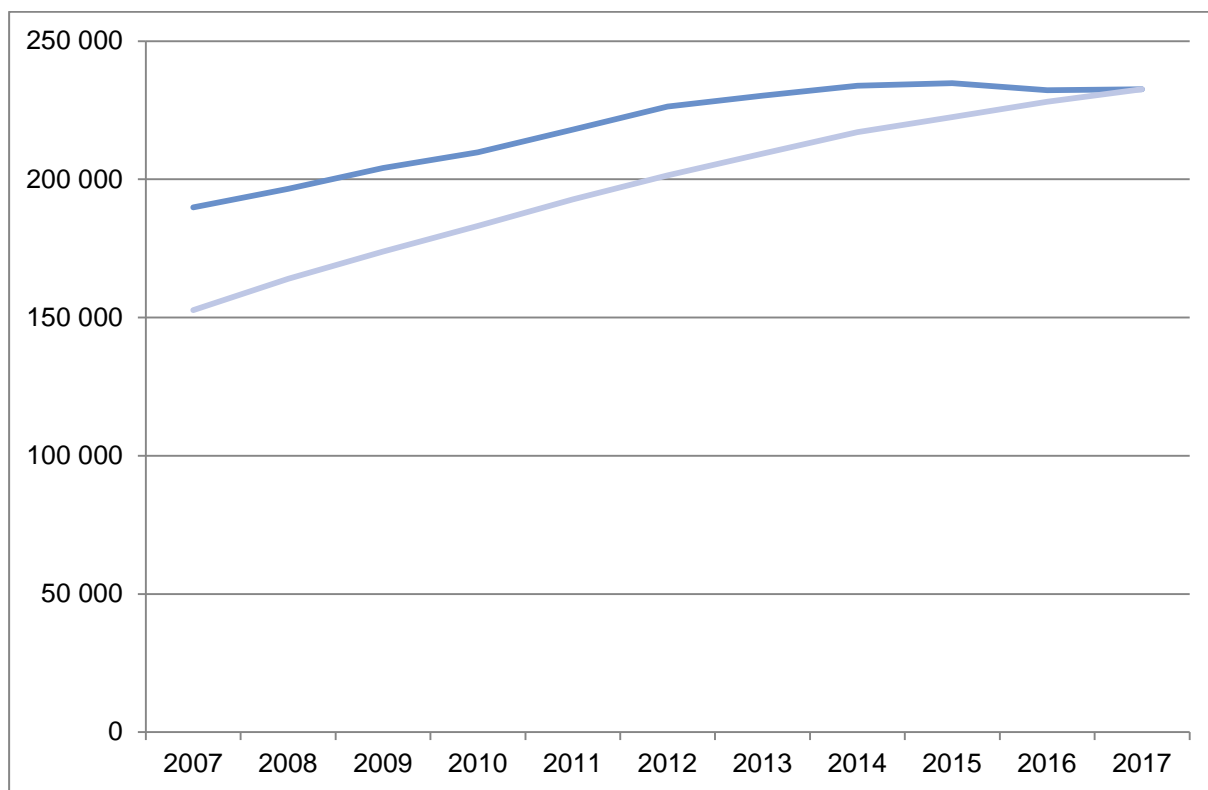
I 2017 var gjennomsnittlig alderspensjon 232 578 kroner

Alderspensionister fikk i snitt utbetalt 232 578 kroner i årlig alderspensjon fra folketrygden i 2017. I 2016 var gjennomsnittlig alderspensjon – omregnet med konsumprisindeksen – var 232 255 kroner. Økningen er på 323 kroner, som innebærer en tilnærmet uendret realverdi. Fra 2015 til 2016 sank realverdien av alderspensjon med 1,1 prosent. De siste årenes lave vekst henger sammen med beskjeden lønnsvekst. Samtidig har utviklingen i prisveksten vært relativt høy.

Utviklingen i gjennomsnittlig alderspensjon de siste 10 år er vist i figur 5. Figuren viser betydelig vekst i kjøpekraften for alderspensjonen (før skatt) i løpet av disse årene. I løpet av de siste 10 årene har realverdien av gjennomsnittlig alderspensjon økt med 22 prosent.² Utviklingen er justert med prisstigningen (KPI). Uten prisjustering har økningen vært på 52 prosent (nominell utvikling)

² Det har vært gjort noen endringer i skattereglene for alderspensjonister i denne perioden. Det har også betydning for total økonomi.

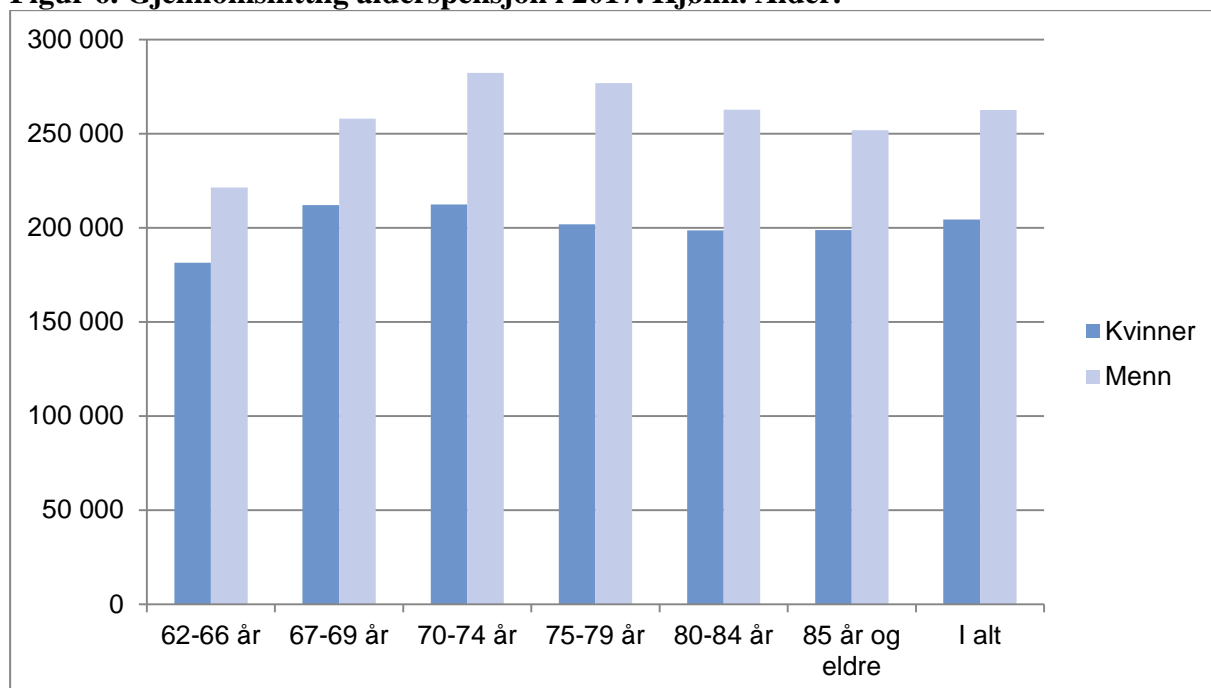
Figur 5. Utvikling i årlig gjennomsnittlig alderspensjon fra NAV, før skatt. Utvikling med og uten prisjustering.

NAV og SSB (KPI)

Det er klare forskjeller i gjennomsnittlig alderspensjon til menn og kvinner. Kvinner fikk i snitt utbetalt 204 422 kroner i alderspensjon i 2017, mens menn fikk utbetalt 262 549. Forskjellen forekommer i alle aldersgrupper, men er mindre i de yngste aldersgruppene, som vist i figur 6. I aldersgruppen 67-69 år var gjennomsnittlig utbetaling for menn 257 999, mot 212 012 kroner for kvinner. Menn i alderen over 85 år mottok i gjennomsnitt 251 799 kroner, mens kvinnene i samme aldersgruppe fikk utbetalt 198 752. Forskjellen mellom menn og kvinner skyldes lavere lønn, større innslag av deltidsarbeid og færre yrkesaktive år blant kvinner.

Figur 6. Gjennomsnittlig alderspensjon i 2017. Kjønn. Alder.

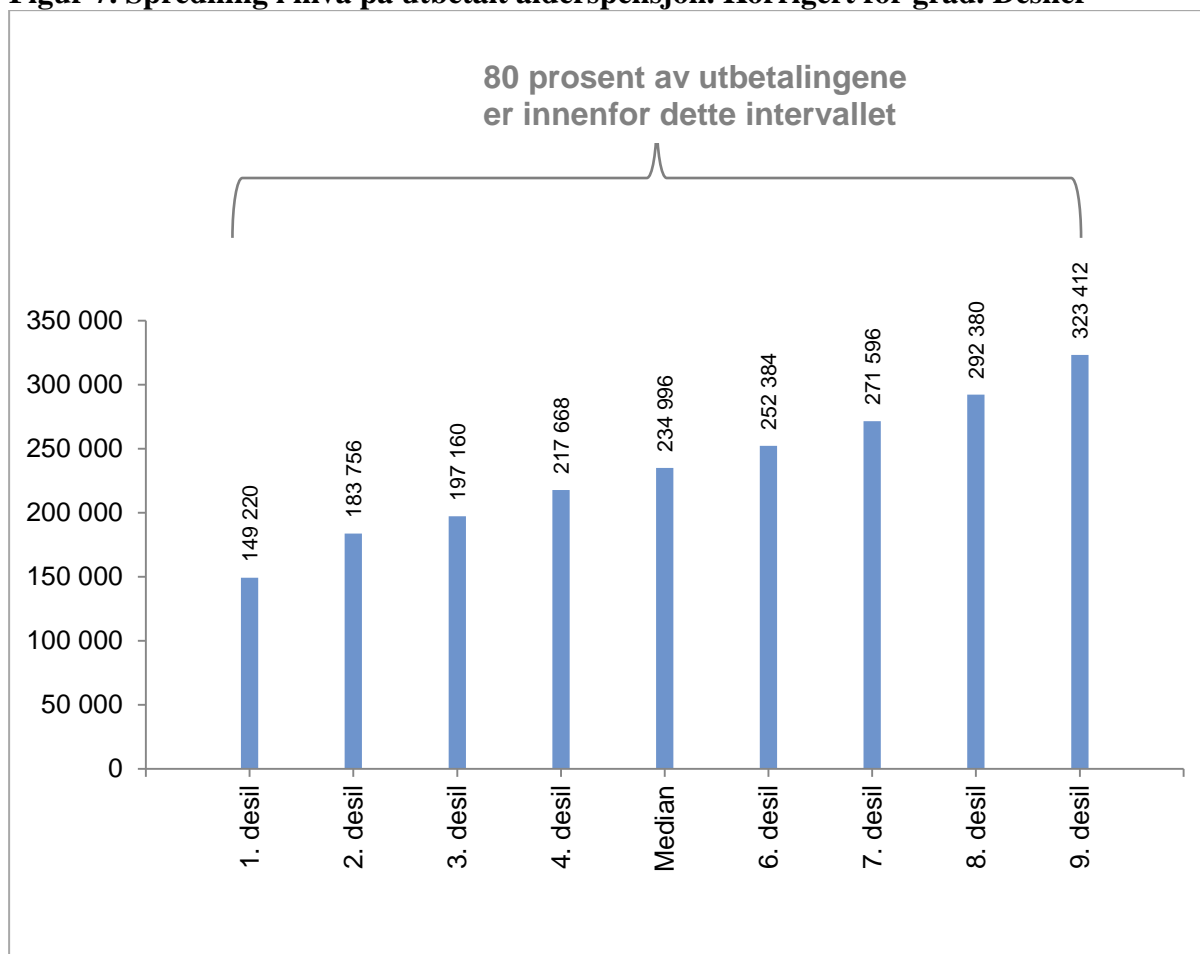
Kilde: NAV

Figur 7 viser variasjonen fra større til mindre utbetalinger av alderspensjon. I figuren er utbetalingene delt inn i ti grupper med like mange mottakere i hver gruppe. De blå stolpene kalles desiler, og er grenseverdien mellom to grupper (man har en gruppe på hver side av desilen). Stolpene deler inn de ti gruppene, rangert fra de minste utbetalingene til de største.

Åtte av ti alderspensjonister mottar en alderspensjon på mellom 149 200 kroner og 323 400 kroner. Dette er utbetalingene mellom stolpen lengst til venstre og stolpen lengst til høyre. Merk at utbetalingene er her justert for gradert uttak, slik at personer som tar ut for eksempel 60 prosent av alderspensjonen, inngår i figur 7 med det som er den «fulle» alderspensjonen.

En av ti alderspensjonister har lavere alderspensjon enn 149 200 kroner. Samtidig har en av ti alderspensjonister høyere utbetaling enn 323 400 kroner. I gruppen med de laveste pensjonene vil man blant annet finne en del personer med kort botid og få yrkesaktive år i Norge, men som kan ha pensjoner fra andre land i tillegg. Mange av disse er også bosatt utenfor Norge. I den høyeste gruppen er det trolig vil det være en del tilfeller av etterbetaling av ytelse.

Figur 7. Spredning i nivå på utbetalt alderspensjon. Korrigert for grad. Desiler

Nye alderspensjonister: Noe færre enn i 2016

Antall nye alderspensjonister var 63 000 i 2017 mot 64 800 i 2016. Det har altså kommet noe færre alderspensjonister inn i ordningen så langt i 2017 enn i 2016. Det er en nedgang på 3 prosent. Utviklingen i antall nye pensjonister er vist i figur 8. I 2011 og årene etter var det en stor økning i antall nye alderspensjonister. Høyest tilgang var det i 2011. Da kom det 90 100 nye pensjonister. Tilgangen i 2017 er 30 prosent lavere enn i toppåret 2011. Det er særlig menns uttak av pensjon som ga den tydelige toppen i figur 8.

I 2011 ble det mulig å ta ut alderspensjon fra 62 år. Ved innføringen fikk fem årskull mulighet til uttak før 67 år. Senere årskull har kommet inn i ordningen ett av gangen. De fem kullene har bidratt til den nevnte toppen i 2011. Et viktig moment er også at de store etterkrigskullene kom i aktuell alder for alderspensjon.

Om pensjonsreformen og innfasing av regelverk

Fra og med 1. januar 2011 trådte det nye regelverket for alderspensjon i kraft. Fra det tidspunktet har mange rett til alderspensjon fra og med fylte 62 år. Man kan velge å ta ut hel pensjon eller gradert pensjon: 20, 40, 50, 60, eller 80 prosent. I tillegg er det også mulig å kombinere alderspensjonen med andre ytelser, for eksempel gradert uføretrygd.

Pensjonsreformen har et langt tidsperspektiv. Endret regelverk for opptjening og beregning av alderspensjon fases inn for ulike fødselskull etter hvert som de nærmer seg aktuell alder:*

«Gammel ordning»: årskullet født i 1943 og tidligere

«Revidert ordning»: årskullene 1944 – 1953**

«Kombinert ordning»: årskullene 1954 – 1962

«Ny ordning»: årskullene 1963 og framover

2016 var det første året alderspensjon ble utbetalt etter regler i folketrygdlovens kapittel 20. Da ble 1954-årskullet 62 år og kunne velge å starte uttak av alderspensjon. Årskullene fra 1954 til og med 1962 får alderspensjon opptjent og beregnet etter både folketrygdlovens kapittel 19 og kapittel 20 («kombinert ordning»).

Alderspensjon etter kapittel 20 har to hovedkomponenter: inntektpensjon og garantipensjon. Inntektpensjonen er en del av alderspensjonen som beregnes på grunnlag av den opptjente pensjonsbeholdningen. All pensjonsgivende inntekt fra 13 til 75 år teller.*** Garantipensjon er et element i den nye alderspensjonen som er særlig aktuell for dem som har relativt lav opptjening av inntektpensjon. Når opptjente pensjonsrettigheter overstiger et visst nivå, vil den enkelte kun få utbetalt inntektpensjon.

Et viktig moment med de nye reglene er at alle år i arbeid teller med ved beregning av pensjonen, og at man får pensjonsopptjening allerede fra første krone. Med de gamle opptjeningsreglene for alderspensjon oppnådde man full pensjonsopptjening etter 40 år.

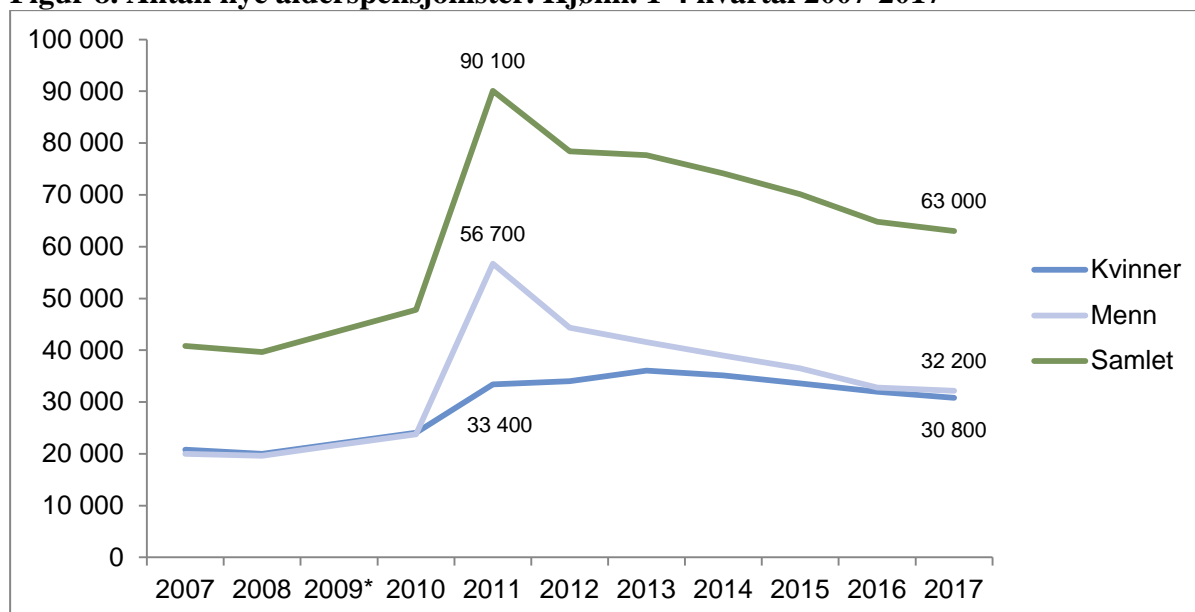
**Begrepsbruken på ordningene for de ulike årskullene følger Kjørstad og Syse (2012), «Velferdsrett I» (5. utgave)*

***Det var også mulig for personer i 1943-kullet å bli inkludert i «revidert ordning»*

**** Opptjening fra 13 år gjelder for inntekt opptjent etter 2010*

Et ytterligere forhold som påvirker uttaket av alderspensjon, er at avtalefestet pensjon (AFP) har blitt endret i privat sektor. Tidligere kunne man ikke ta ut alderspensjon sammen med AFP i privat sektor. De fleste AFP-mottakerne ble da alderspensjonister ved 67 år. Med ny AFP i privat sektor kan man ta ut AFP fra 62 år. AFP privat kan også gjøre det lettere å oppfylle kravene til uttak av alderspensjon før 67 år. Deler av AFP-utbetalingen inngår i vilkårsvurderingen for uttak før 67 år. Det er mulig å kombinere privat AFP med jobb. Videre er det et vilkår for uttak av ny AFP i privat sektor at man også tar ut alderspensjon. Det har ført til at flere har tatt ut alderspensjon tidlig. AFP i offentlig sektor er ikke endret. Derfor er det ikke mulig å kombinere utbetaling av alderspensjon og AFP for offentlig ansatte.

Figur 8. Antall nye alderspensjonister. Kjønn. 1-4 kvartal 2007-2017

Kilde: NAV

*Tall for 2009 er beregnet

Samtidig som antallet nye pensjonister er på et høyere nivå, så har antallet som slutter å motta alderspensjon vært relativt stabilt. Dette gjelder i all hovedsak pga. dødsfall, selv om disse tallene også inkluderer noen som velger å stanse alderspensjonen ved å sette uttaksgraden ned til 0. Differansen mellom nye pensjonister og avsluttede alderspensjoner utgjør veksten i antall mottakere av alderspensjon. Figur 8 illustrerer effekten av at de tallrike etterkrigskullene har begynt å ta ut pensjon – og at mange personer også har valgt å ta ut pensjon tidligere enn 67 år. Disse forholdene har ført til økning i samlet antall alderspensjonister.

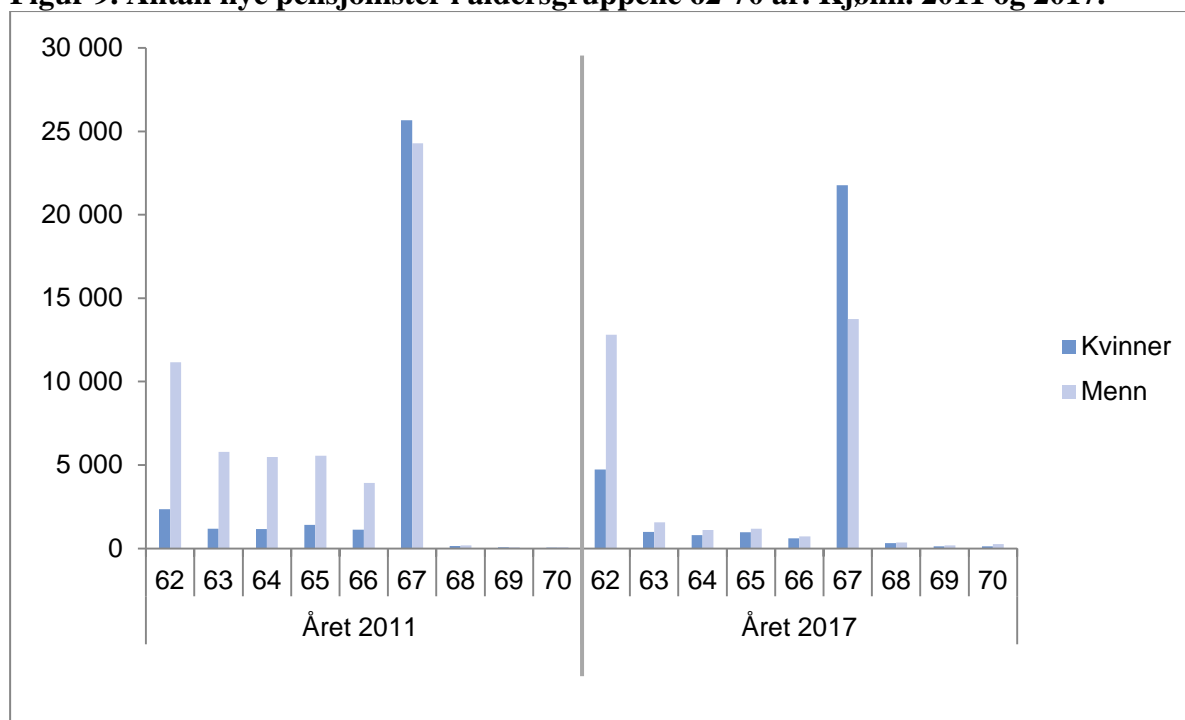
Tar oftest ut pensjon ved 62 eller 67 år

Gjennomsnittlig pensjoneringsalder var 65 år i 2017. For menn var gjennomsnittsalderen for uttak av alderspensjon 65 år, mens den var 66 år for kvinner. I samme periode i 2011 var snittalder for kvinner 66 år og 65 år for menn. Imidlertid var samlet snittalder noe høyere: 66 år.

Figur 9 viser uttaksalder for kvinner og menn i 2017 og 2011. Det er klar forskjell på kvinner og menn i uttak. En betydelig større andel kvinner enn menn tar ut alderspensjon ved 67 år. Motsatt er det en større andel menn enn kvinner som tar ut alderspensjon ved 62 år.

I figur 9 er det mer spredning i pensjoneringsalder i 2011 enn i 2017. En viktig årsak er at mulighet til tidlig uttak (62 til 66 år) ble innført i 2011 med pensjonsreformen. Mange av dem som valgte å benytte muligheten for tidlig uttak var eldre enn 62 år på reformtidspunktet.

Figur 9. Antall nye pensjonister i aldersgruppene 62-70 år. Kjønn. 2011 og 2017.

Kilde: NAV

Syssetningen blant alderspensjonister

Etter innføringen av pensjonsreformen i 2011 kan mange selv velge når de ønsker å ta ut alderspensjon, innenfor aldersintervallet 62–75 år³. Alderspensjonen kan fritt kombineres med arbeid uten at pensjonen blir redusert.

Figur 10 viser hvor stor andel av alderspensjonistene som kombinerer pensjon med arbeid.⁴ Vi gjør oppmerksom på at tallene er per tredje kvartal 2017.⁵ 56 prosent av

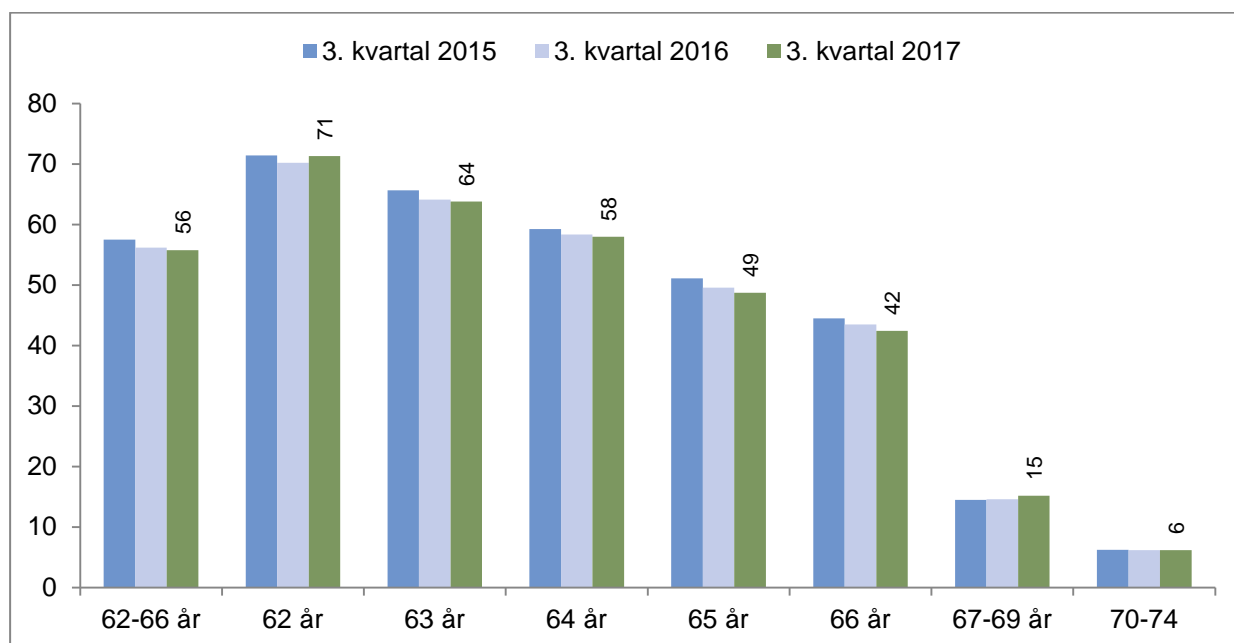
³ De fleksible uttaksreglene medfører at pensjonen øker med uttaksalder, innenfor intervallet fra måneden etter fylte 62 og fram til måneden etter fylte 75 år.

⁴ Vi ser her kun på de som er i et arbeidstakerforhold, dvs. at de er registrert i NAVs arbeidstaker-/arbeidsgiverregister. Total andel som jobber ved siden av pensjonen vil være høyere, siden selvstendig næringsdrivende ikke er inkludert.

alderspensionistene mellom 62 og 66 år kombinerer pensjon med fortsatt arbeid – ved utgangen av tredje kvartal 2017. Dette innebærer at over halvparten av dem som var i jobb før uttak av alderspensjon, fortsatt er i arbeid. Det framgår også av figur 10 at det har vært noe nedgang mellom 2015 og 2017 i andel som kombinerer jobb og alderspensjon. Nedgangen er på om lag to prosentpoeng.

Andelen som kombinerer arbeid og pensjon er klart lavere blant dem over 67 år, og er jevnt fallende med alder blant dem under 67 år. Pensjonister som har fylt 67 år, inkluderer dem som har fått overgang til alderspensjon fra andre pensjonsytelser, blant annet uføretrygd. Aldersgruppene før og etter 67 år er således ikke helt sammenlignbare.

Figur 10. Alderspensionister 62–74 år, etter alder. Andel som kombinerer pensjon med arbeid. Tredje kvartal 2015-17. Prosent

Kilde: NAV og SSB

* Merk at det har vært en endring i tidsserien ved innføringen av A-ordningen i 2015, som gjør det vanskeligere å sammenligne tallene i figur 7 med statistikk lengre tilbake i tid

⁵ Årsaken til at statistikken for sysselsetting ligger et kvartal bak annen statistikk, er at dataene vi bruker om arbeidsforhold blir klare noe senere enn de andre datakildene vi anvender

Sammenheng mellom alderspensjon, tjenstepensjonsordninger og avtalefestet pensjon (AFP) i offentlig og privat sektor

Alderspensjon fra folketrygden er for mange hovedkilden til inntekt etter at yrkeskarrieren er avsluttet. Samtidig har det norske pensjonssystemet en rekke elementer ved siden av alderspensjon. Her omtales to ordninger som har betydning både for størrelse på utbetalinger til den enkelte og for tidligpensjonering i arbeidslivet: tjenstepensjon og avtalefestet pensjon. De aller fleste arbeidstakere er innmeldt i en tjenstepensjonsordning. Videre er et stort antall også ansatt på en arbeidsplass som har tariffavtale mellom arbeidsgiver og ansatte om avtalefestet pensjon (AFP).

Tidspunkt for uttak

Siden 2011 har det vært mulig å starte uttak av alderspensjon fra og med 62 års alder. Uttaket kan gjøres uavhengig av om man er i arbeid eller ikke. Søknad om alderspensjon er altså ikke lenger ensbetydende med et avsluttet yrkesliv. Samtidig er det flere yrkesgrupper som har såkalt særaldersgrense, organisert via tjenstepensjonsordningene. De vanligste særaldersgrensene er 60 og 65 år, og en del kan også slutte inntil 3 år tidligere hvis de har tilstrekkelig tjenestetid. Særaldersgrense gir rett til å slutte i arbeid ved avtalt alder og i noen tilfeller også en plikt. Man får da normalt en særalderspensjon fra tjenstepensjonsordningen som varer fram til 67 år, før man går over på alderspensjon fra folketrygden i kombinasjon med ordinær tjenstepensjon.

Tjenstepensjon

Utbetalinger fra tjenstepensjonsordninger har for mange alderspensjonister stor økonomisk betydning. Per i dag er regelverket for tjenstepensjon i privat og offentlig sektor relativt ulikt. I privat sektor finnes det såkalte innskuddsordninger, ytelsesbaserte ordninger og hybride ordninger. Utbetalt beløp fra tjenstepensjonen kan variere en del mellom ulike pensjonsavtaler (sammenlignet med tidligere lønnsnivå). Tjenstepensjon i offentlig sektor har en ytelsesbasert utforming. Variasjonen i nivå på utbetalt beløp mellom ulike pensjonsavtaler er mindre enn i privat sektor. Samtidig er det en del særordninger i offentlig sektor. En annen forskjell er at utbetalingene fra offentlige tjenstepensjonskasser samordnes med utbetalinger av alderspensjon fra folketrygden. Samordning er fordeling av samlet pensjon fra folketrygden og offentlige tjenstepensjonsordninger. Pensjonen fra folketrygden betales fullt ut, mens offentlig tjenstepensjon reduseres etter bestemmelsene i samordningsloven. Det er ikke samordning mellom tjenstepensjon i privat sektor og folketrygden.

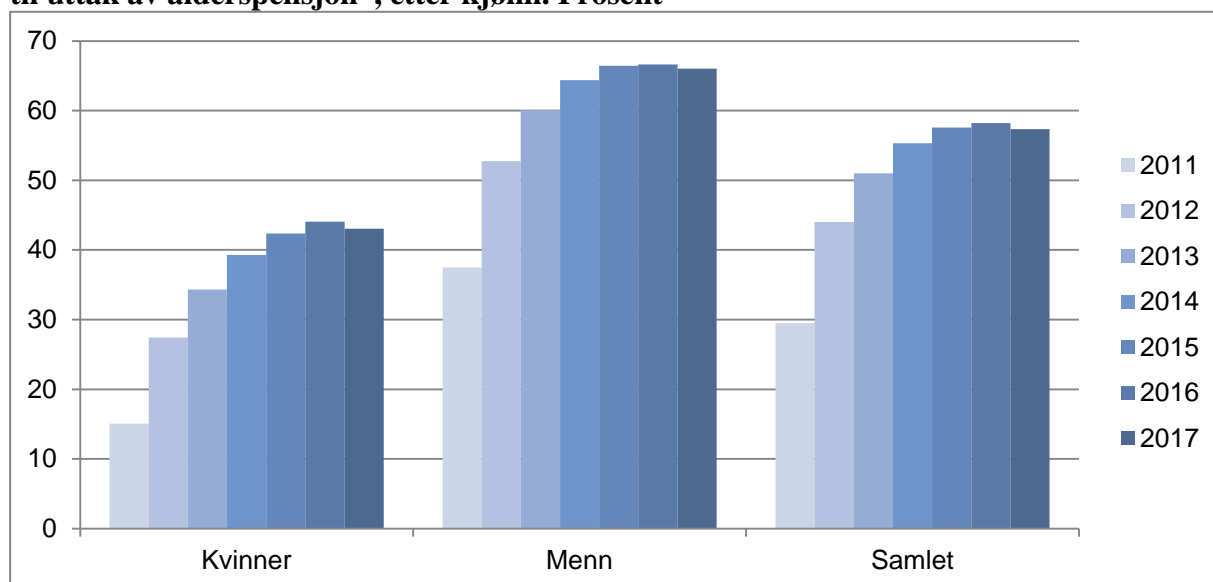
AFP

I offentlig sektor er AFP fortsatt en ordning for å slutte helt eller delvis i arbeid mellom 62 og 66 år. Det er ikke tillatt å kombinere AFP i offentlig sektor med alderspensjon. I privat sektor ble AFP endret i 2011. Det er i dag ikke noen som mottar AFP i privat sektor etter gammel ordning. Etter reglene for den nye ordningen utbetales det blant annet et livsvarig AFP-tillegg til alderspensjon fra folketrygden. Ordningen har således likhetstrekk med en tilleggspensjon. Det er mulig å ta ut både AFP i privat sektor og alderspensjon samtidig som man er i jobb. For dem som ønsker og har rettigheter til det, er det også mulig å avslutte yrkeskarriere fra 62 års alder og ta ut AFP i privat sektor sammen med alderspensjon. Ved uttak av AFP i privat sektor før 67 års alder, utbetales det et såkalt kronetillegg fram til 67 år. Tillegget gir noe høyere AFP-utbetaling i alderen mellom 62 og 67 år. Samtidig blir utbetalinger etter 67 års alder lavere for dem som har mottatt dette tillegget.

Uttaksrater blant dem som kan ta ut alderspensjon

Det er ikke alle i denne aldersgruppen 62-66 år som har muligheten til å ta ut alderspensjon. Gjenlevendepensjon, AFP i offentlig sektor eller AFP etter gamle regler i privat sektor kan ikke kombineres med alderspensjon.⁶ Uføretrygd kan kombineres med alderspensjon, men det gjelder ikke hvis uføregraden er høyere 80 prosent. For å ta ut alderspensjon før fylte 67 år kreves det i tillegg tilstrekkelig høy pensjonsopptjening.

Figur 11. Mottakere av alderspensjon 62–66 år som andel av dem som har muligheten til uttak av alderspensjon*, etter kjønn. Prosent

* Oppfyller vilkårene for uttak av minst 20 prosent alderspensjon.

Kilde: NAV

Blant personer i alderen 62–66 år, var det nesten seks av ti (57 prosent) av dem som hadde mulighet til å ta ut alderspensjon i 2017, som hadde benyttet seg av denne muligheten (figur 11). Tilsvarende andeler for kvinner og menn var henholdsvis 43 og 66 prosent. Det er altså en langt høyere andel menn enn kvinner som har valgt å ta ut alderspensjonen tidlig, blant dem som har mulighet til det. Det er også flere kvinner enn menn som ikke har mulighet til å ta ut alderspensjonen tidlig på grunn av lav pensjonsopptjening.

⁶ Ny AFP ordning i privat sektor ble innført i 2011. Ny og gammel ordning eksisterte side om side fram til 2015. Da trådte de siste brukerne ut av ordningen (stort sett overgang til alderspensjon).

Gruppen som har anledning til å ta ut alderspensjon er som sagt mindre enn den samlede befolkningen. Mens det altså var 57 prosent av 62-66 åringene med rett til alderspensjon, som har tatt ut alderspensjon – så utgjør de samme alderspensjonistene 32 prosent av befolkningen i samme aldersgruppe (i 2017). For kvinner er det 18 prosent av befolkningen (62-66 år) som har tatt ut alderspensjon, mens tilsvarende tall for menn er 46 prosent.

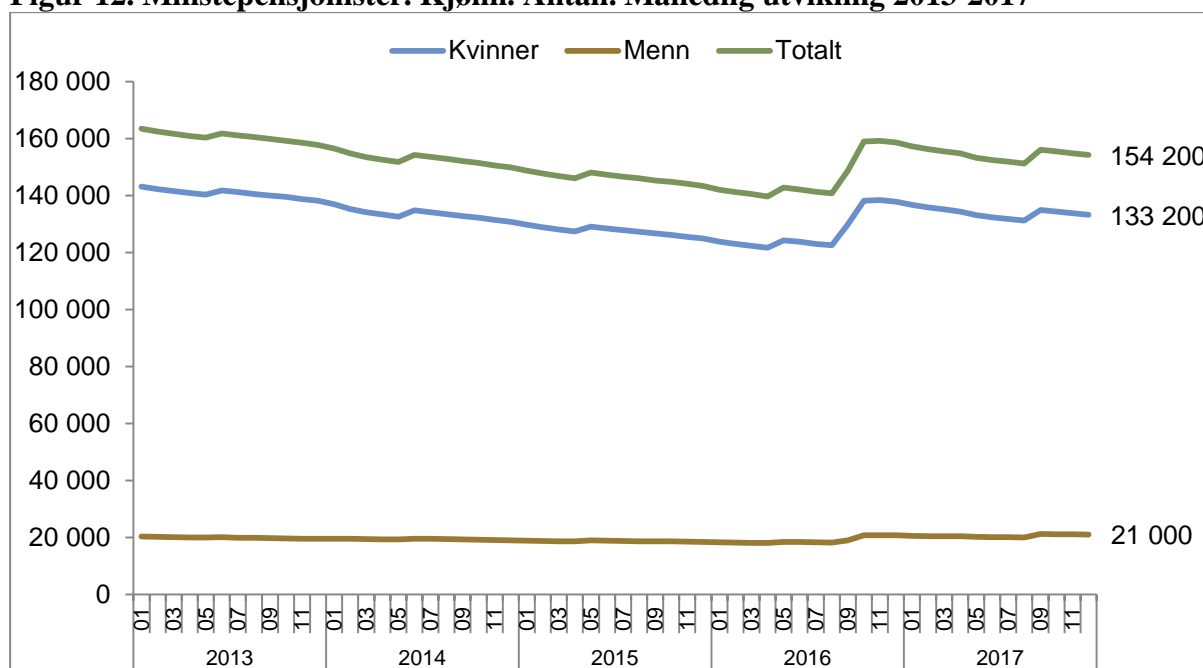
Etter at uttaksandelene økte i flere år etter 2011, har veksten flatet ut. Fra 2016 til 2017 observeres noe nedgang. Økningen i de første årene skyldes en innfasingseffekt av pensjonsreformen. Da det ble mulig å ta ut alderspensjon fra 62 år, var det flere årskull over 62 år som kunne ta ut tidlig alderspensjon. Det er årskullene som hadde mulighet til å ta ut alderspensjon allerede fra fylte 62 år, som i størst grad har valgt å ta ut alderspensjonen tidlig. Siden 2015 har for øvrig alle årskull hatt mulighet til å ta ut alderspensjon fra 62 år.

Antall minstepensjonister synker igjen

Ved utgangen av desember 2017 var det 154 200 alderspensjonister som mottok minstepensjon.⁷ Dette er nedgang på 4 400 personer sammenliknet med desember 2016. Fra figur 12 ser vi også at antallet steg noe høsten 2017, for så å synke etterpå. Årsaken til økningen er at Stortinget hevet satsene for minste pensjonsnivå med virkning fra 1. september 2017. Økningen medførte at flere pensjonister omfattes av de nye og høyere minstenivåene. Også i 2016 ble minstenivåsatsene hevet utover den vanlige reguleringen (og en ny sats for enslige ble innført). På lengre sikt ventes det et synkende antall minstepensjonister. Det skyldes dels at yngre kull av alderspensjonister har mer opptjening til alderspensjon enn de eldre kullene. Dels skyldes det også at garantipensjonen i de nye opptjeningsreglene for alderspensjon bare avkortes med 80 prosent mot inntektpensjonen. Blant personer som omfattes av gamle opptjeningsregler for alderspensjon, avkortes minstepensjonen krone for krone mot den inntektsavhengige delen av pensjonen (tilleggspensjonen).

⁷ NAV har avdekket en teknisk feil som gjør at livsvarig del av AFP i privat sektor ikke medregnes i datagrunnlaget for beregning av minstepensjon-statistikken. Feilen gjelder kun statistikk, ikke utbetalinger av ytelser, saksbehandlingen av søknader, etc. Det anslås at antallet minstepensjonister blir om lag 700 for høyt.

Figur 12. Minstepensjonister. Kjønn. Antall. Månedlig utvikling 2013-2017

Kilde: NAV

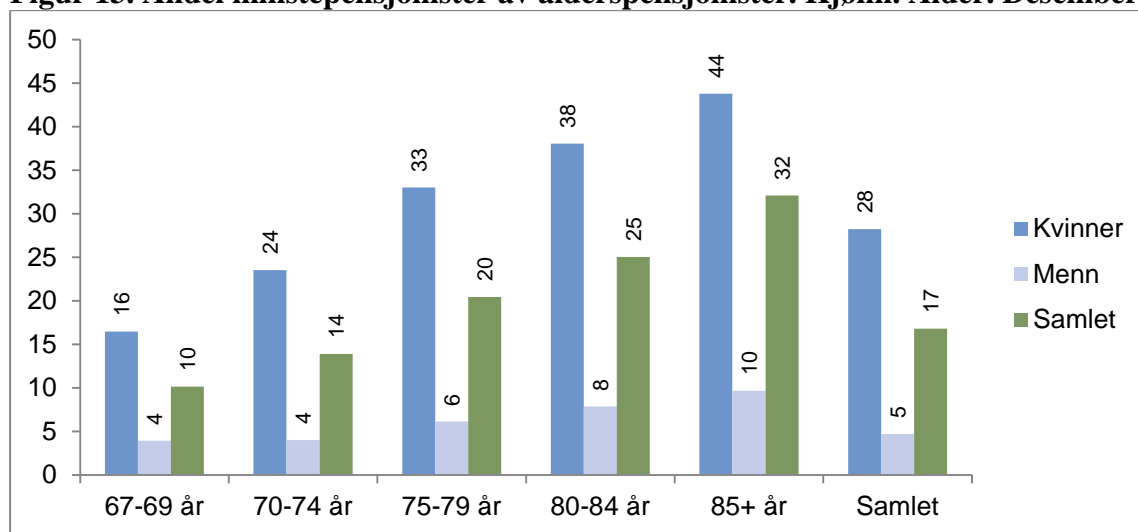
Blant alderspensjonistene var det 17 prosent minstepensjonister i desember 2017, se figur 13.⁸ Det er en større andel som mottar minstepensjon blant kvinner enn blant menn. Ved utgangen av desember 2017 mottok 28 prosent av pensjonerte kvinner minstepensjon. Blant pensjonerte menn var det 5 prosent som fikk minstepensjon.

Særlig eldre kvinner mottar ofte minstepensjon. Blant kvinner som er 85 år og eldre, var det 44 prosent minstepensjonister som andel av alderspensjonistene i desember 2017. I den yngre aldersgruppen 67-69 år var tilsvarende andel 16 prosent for kvinner.

Det er, som omtalt, færre menn som er minstepensjonister. Likevel stiger nivået med alderen også for menn. Blant menn i aldersgruppen 67-69 år var andelen minstepensjonister på 4 prosent. I gruppen som er 85 år eller mer, har denne andelen gått opp til 10 prosent. Figur 12 viser at antallet minstepensjonister steg mye høsten 2016. Det var særlig økning i antall kvinnelige minstepensjonister. Men den prosentvise veksten for menn og kvinner var relativt lik.

⁸ For å kunne ta ut pensjon når man er under 67 år –må alderspensjonen, inklusiv en eventuell AFP fra privat sektor, være lik eller høyere enn minste pensjonsnivå ved 67 år.

Figur 13. Andel minstepensjonister av alderspensjonister. Kjønn. Alder. Desember 2017

Kilde: NAV

Gradert uttak, tillegg i pensjonen og kombinasjon med andre ytelser

Gradert uttak av pensjon

I desember 2017 var det 11 200 personer i aldersgruppen 62-66 år som hadde tatt ut gradert pensjon.⁹ Det utgjør 12 prosent av alderspensjonistene i denne aldersgruppen. Andelen i desember 2016 var 11 prosent. I de første årene etter innføringen av gradering (2011), var det en noe høyere andel som valgte gradert uttak. I desember 2011 hadde 15 prosent av alderspensjonistene mellom 62 og 66 år gradert alderspensjon.

Uttak av gradert pensjon har vært mer populært blant kvinner enn blant menn. 22 prosent av de kvinnelige alderspensjonistene i alderen 62-66 år, mottok gradert pensjon ved utgangen av desember 2017. Tilsvarende andel for menn var 8 prosent.

I løpet av 2017 ble det foretatt 9 900 endringer i grad (både opp og ned). Det er en viss økning fra samme periode i 2016 – hvor det ble gjort 8 900 endringer av gradering i pensjon. Tilsvarende tall for 2015 var 7 600 endringer i gradering.

Anvendt siden 2016: Pensjon beregnet med inntekts- og garantipensjon

⁹ Mulighet for gradert alderspensjon ble innført med pensjonsreformen i 2011

Alderspensjon etter de nye reglene i folketrygdloven kapittel 20 har vært utbetalt siden 2016. Det skjedde i sammenheng med at fødselskullet fra 1954 hadde mulighet til å ta ut alderspensjon fra og med 62 år. I 2017 har også fødselskullet fra 1955 mulighet til å ta ut alderspensjon fra 62 års alder.

I desember 2017 var det 32 000 alderspensjonister som mottok pensjon etter en kombinasjon av folketrygdlovens kapittel 19 og 20. (Dette er såkalt «kombinert ordning» – se faktaboks). 17 900 er fra 1954-kullet og 14 200 er fra 1955 kullet. Nesten alle disse personene mottok inntektspensjon. 5 000 personer mottok garantipensjon som en del av alderspensjonen.

Alderspensjon i kombinasjon med uføretrygd

Det var 2 600 personer som kombinerte alderspensjon og gradert uføretrygd (tidligere uførepensjon) i desember 2017. Det var om lag samme antall som i desember 2016. Slik kombinasjon ble mulig ved innføringen av pensjonsreformen. I desember 2011, året reformen ble innført, var antallet som kombinerte 1 400.

Skjermingstillegg til tidligere uføre

Uføre som går over til alderspensjon, mottar et skjermingstillegg som en del av alderspensjonen. Skjermingstillegget gir en delvis kompensasjon for levealdersjusteringen. Ved utgangen av desember 2017 var det 130 500 alderspensjonister som mottok skjermingstillegg. Antallet var 114 700 på sammen tidspunkt i 2016.

Forsørgingstillegg

I desember 2017 var det 2 000 alderspensjonister som mottok forsørgingstillegg for ektefelle. Det var en nedgang fra 2 500 mottakere i desember 2011. I desember 2017 mottok 500 alderspensjonister forsørgingstillegg for barn. Det er en økning fra desember 2011, hvor 400 mottok forsørgingstillegg for barn.

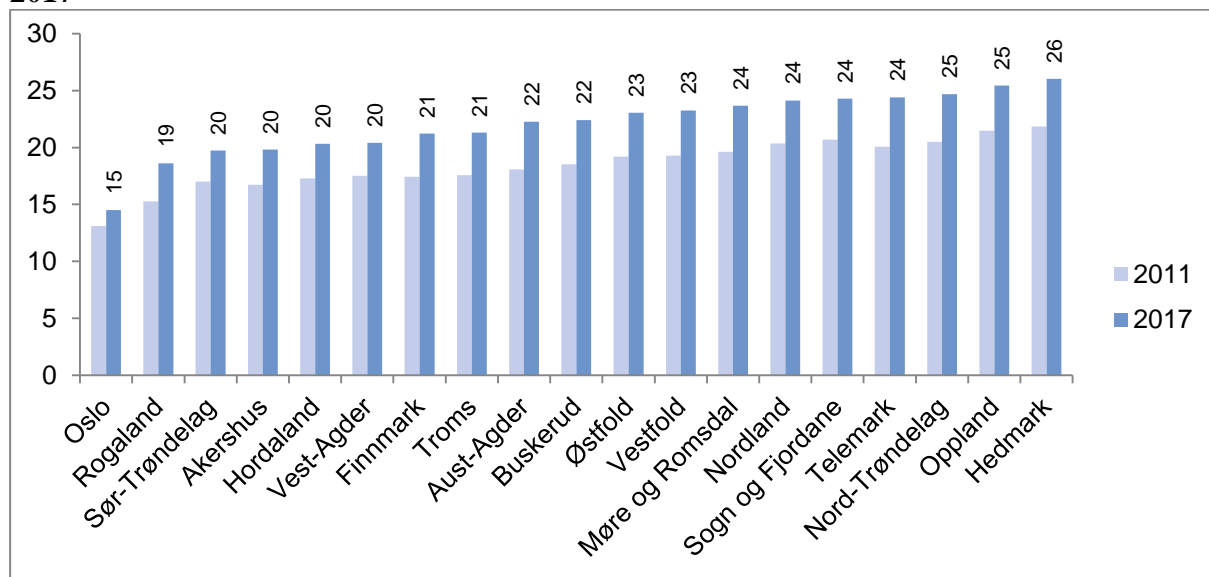
Statistikk på fylkesnivå

Betydelig variasjon i andel alderspensjonister i fylkene

Hedmark og Oppland er de to fylkene med høyest andel pensjonister i befolkningen (over 18 år), som vist i figur 14. I Hedmark er 26 prosent av innbyggerne mottakere av alderspensjon,

mens det i Oppland er 25 prosent. Oslo har lavest andel pensjonister – med 15 prosent, mens Rogaland har 19 prosent. Fra 2011 til 2017 har det vært økt andel alderspensjonister over hele landet.

Figur 14. Andel alderspensjonister av befolkning (18 år og over). Desember 2011 og 2017

Kilde: NAV

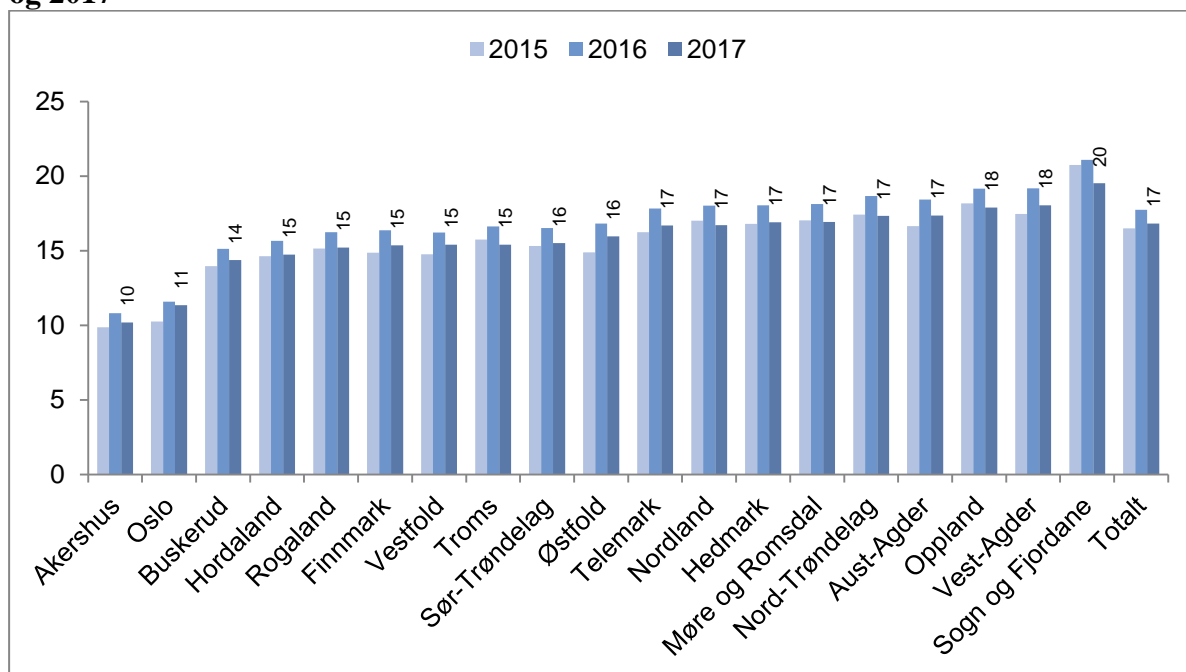
*Merk at tallene i denne figuren tar utgangspunkt i befolkningen som er 18 år og eldre, mens det andre steder i notatet også er presentert antall pensjonister som andel av andre aldersgrupper i befolkningen.

Minstepensjonister i fylkene

Fra 2015 til 2017 har antallet minstepensjonister steget og så gått noe ned igjen. Antallet og andelen minstepensjonister har vært synkende over lengre tid. Men økte satser har ført til at flere alderspensjonister faller inn under definisjonen av minstepensjonist. Dette har også vært omtalt tidligere i notatet. Etter satsøkningene har antallet minstepensjonister igjen sunket.

I figur 15 er det vist andel minstepensjonister per desember i 2015, 2016 og 2017. Sogn og Fjordane og Vest-Agder har de høyeste andelen minstepensjonister per desember 2017, med henholdsvis 20 og 18 prosent. Lavest andel minstepensjonister er det i Akershus og Oslo. Akershus har 10 prosent minstepensjonister, og Oslo har 11 prosent i desember 2017.

Figur 15. Andel minstepensjonister av alderspensjonister. Fylke. Desember 2015, 2016 og 2017

Kilde: NAV